

HUSDYRKONSESJONSLOVER OG KVOTEORDNINGER

Lars Martin Hval, Håkon Flesvig, Jon Ivar Tangeraas, Tobias Høyik, Hans Martin Olsen-Torp

NMBU

Innholdsfortegnelse

Historie.....	2
Virkemidler mot overproduksjon.....	3
Husdyrkonsesjonslover	3
Innledning melkekvoteordningen	6
Hva er en mjølkekvote?	7
Grunnkvote	7
Disponibel kvote	8
Produksjonregion	8
Produksjonstak.....	9
Overproduksjonsavgift.....	9
Salg av melkekvoter ku.....	9
Salg av melkekvoter geit.....	9
Historiske priser kvote.	10
Kvoteleie	12
Prisutjevning	15
Markedsregulering av melk	18
Markedsregulering av kjøtt.....	19
Framtida	20

Historie

Gjennom industrialiseringen av landet på 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet, gikk stadig en større del av befolkningen fra å være sysselsatt i primærnæringene, og over til å være sysselsatt i sekundærnæringene. Lønnsutviklingen for landbruket greide ikke å holde tritt med lønnsutviklingen i industrien. Etter krigen ble varer og innsatsfaktorer strengt regulert. Kornprisen ble regulert til under markedspris en periode, noe som førte til sterk misnøye hos bøndene. På bakgrunn av blant dette, ble det i 1947 inngått prisforhandlinger mellom bøndenes organisasjoner og myndighetene. Dette var begynnelsen på hovedavtalene som ble inngått mellom partene i 1950, som vi i dag kjenner som jordbruksavtalen.

På 1950-tallet, da landet begynte å komme opp på fote etter 2. verdenskrig, ble det etter hvert overproduksjon av husdyrprodukter. For å stimulere til mer balansert produksjon, endret myndighetene prisforholdet mellom melk og korn til kornets favør. Dette ga et økonomisk insentiv for bønder hvor klima og arrondering lå til rette for kornproduksjon, og faste ut husdyrproduksjon. Dette førte til at mange tidligere husdyrbønder i Trøndelags og Østlandsområdet gikk over til å bli kornprodusenter, på bakgrunn av det vi i dag kaller for kanaliseringspolitikken.

Selv om lønnsveksten i landbruket var høyere enn for industriarbeiderlønnen på 1950 og 1960-tallet, lå fortsatt lønnsevnene godt under industrien. Av den grunn krevde landbruksnæringen en prisutjevning, sammenliknet med industrien. På starten 1970-tallet bedret norsk økonomi seg på bakgrunn av blant annet nye oljeinntekter. Samtidig opplevde en internasjonal konkrise, hvor kornprisene steg kraftig. Av denne grunn ønsket Norge å være mer uavhengig verdensmarkedsprisen, og ønsket derfor å styrke norsk produksjon. Dette førte til at Stortinget vedtok opptappingsvedtaket i 1975 (S. Rysstad, s. 6). Dette innebar at bønders inntekter skulle styrkes gjennom støtteordninger og styring av nasjonale matvarepriser. Dette skulle sørge for at bønders inntekter skulle opp på industriarbeidsnivå i løpet av seks år. Det var også et ønske med landbruksproduksjon og bosetting ute i distriktene. Dettess skulle sikres gjennom støtteordninger differensiert ut i fra produksjonsomfang og geografisk beliggenhet, hvor støtteordningene favoriserte områder hvor forholdene ikke lå til rette for effektiv og rasjonell drift.

Virkemidler mot overproduksjon

For å opprettholde opptrappingsvedtaket, uten å oppnå overproduksjon ble det innført to sentrale virkemidler. Det ene var husdyrkonsesjonsloven i 1975, og kvotesystemet for melk i 1983.

Husdyrkonsesjonsloven

Husdyrkonsesjonsloven ble vedtatt for å hindre overproduksjon og ensidig og konsentrert produksjon av varer i enkelte deler av landet. En ønsket spesielt ikke storskala produksjonsanlegg av kraftfôrkrevende husdyr som gris, egg og fjørfe. Husdyrkonsesjonsloven innførte derfor en maksgrense i antallet, for besetningen i de ulike produksjoner. Produsenten fikk av den grunn ikke utnyttet i like stor grad stordriftsfordeler, en produsent villet oppnådd ved et markedsmessig frislipp. Siden ble det også innført konsesjon for avlspurker og kalkun. Det gikk heller ikke lenge før det ble overproduksjon av melk. Av den grunn ble det i 1983 innført melkekvotesystem som satt begrensninger for hvor mye hver enkelt produsent kunne produsere (S. Rysstad s.7). Størrelsen på den enkelte produsents kvote, var basert på historiske data, fra tidligere levet melkemengde. Slik begrenset man overproduksjonen, men førte også til en struktur og effektivitetsutviklingen trolig gikk noe saktere, enn om markedet hadde vært liberalisert.

Husdyrkonsesjonslover

Husdyrkonsesjonsloven har som formål å legge til rette for spredning av svine- og fjørfeproduksjon på flere enheter ved å regulere produksjonsomfanget hos den enkelte produsent. Dette er også med på å begrense størrelsen på brukene. Det har da blitt laget grenser på hva som kan produseres før man må ha konsesjon.

§ 2. Konsesjonsplikt i lov om regulering av svine- og fjørfeproduksjon lyder som følger:

Uten konsesjon fra departementet kan ingen produsere et større antall svin eller fjørfe enn Kongen har bestemt. Departementet kan gi forskrift om konsesjonsplikts virkeområde, omfang, søknadsprosess og saksbehandling.

Konsesjoner er tilknyttet en fysisk eller juridisk person og et bestemt gårds- og bruksnummer. Departementet kan i særlige tilfeller samtykke i at konsesjonen flyttes til et annet gårds- og bruksnummer. (Lovdata, 2004)

Slik konsesjongsgrensen fungerer er at hvert dyr har sitt eget forholdstall. Det blir da regnet ut hvor mange dyr man kan omsette før man må ha konsesjon. Konsesjongsgrensen i dag er på 2100 enheter.

Dyr (pr. stk.)	Forholdstall
Slaktegris	1
Avlspurke som konsesjonsenhet	20
Avlspurke i purkering	40
Slaktekylling	0,0075
Kalkun	0,035
Verpehøne	0,28

Ferdig utregna blir da konsesjongsgrensene slik:

Dyreslag	Konsesjongsgrenser
Slaktekylling	280 000 omsatte/slakta dyr
Kalkun	60 000 omsatte/slakta dyr
Verpehøner	7 500 innsette dyr
Avlspurker	105 innsette dyr
Svineproduksjon	2 100 omsatte/slakta slaktegriser eller maksimalt 105 innsatte avlspurker
Purkeringer	53 avlspurker eller 2 100 omsatte/slakta slaktegriser i satellitt For nav i purkeringer kan det bli innvilga konsesjon for inntil 450 insette avlspurker

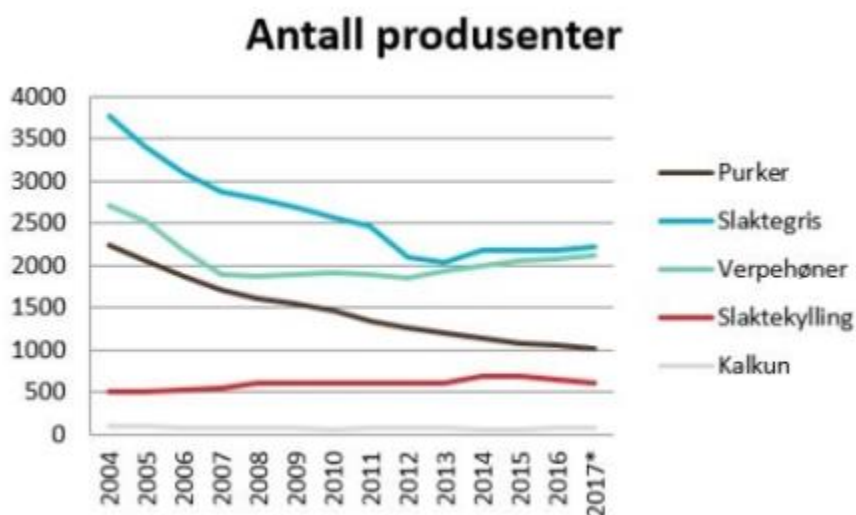
Ved søknad kan man få innvilget konsesjon, med andre ord at man kan overskride det konsesjonsfrie volumet. Dette gjelder blant annet hvis man overtar eller leier anlegg med konsesjonsregulert drift (Lovdata, 2004).

Det er tillatt å overskride konsesjonsgrensen med inntil 15% et år. Man må da ha tilsvarende reduksjon neste år. Dette bestemmes ut ifra de siste 2 årene.

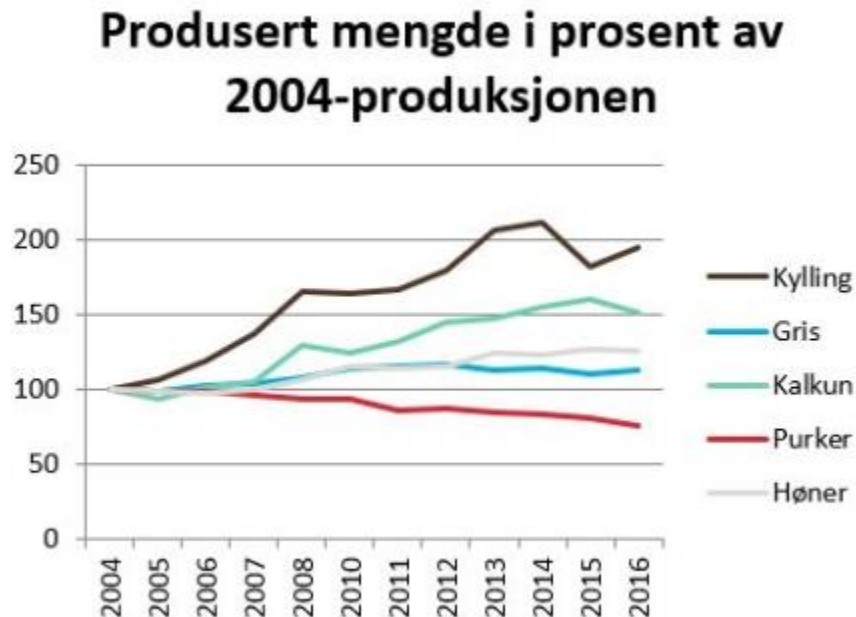
Hvis man ser litt på trender de siste årene har det vært store endringer, spesielt med tanke på slaktekylling. I 2013 ble konsesjonsgrensa på slaktekylling hevet med 20.000 pr. produsent. Året etter fikk Sylvi Listhaug gjennom å fordoble konsesjonsgrensa på slaktekylling fra 140.000 til 280.000 kylling pr. produsent. Som det kommer frem av figuren under har produksjonen av slaktekylling doblet seg i løpet av en 10-års periode, selv om antall produsenter har økt minimalistisk.

År	Slaktekylling	Kalkun	Verpehøner	Slaktegris	Avlspurker	Satellitt i purkering, avlspurker
2004	120 000	30 000	7 500	2 100	105	53
2013	140 000	30 000	7 500	2 100	105	53
2015	280 000	60 000	7 500	2 100	105	53

Kilde: <https://www.landbruksdirektoratet.no/no/statistikk/utvikling/husdyrkonsesjon>

Kilde: <https://www.landbruksdirektoratet.no/no/statistikk/utvikling/husdyrkonsesjon>

Kilde: <https://www.landbruksdirektoratet.no/no/statistikk/utvikling/husdyrkonsesjon>

Innledning melkekvoteordningen

Melkekvoteordningen ble innført 1983 (pga overproduksjon av melk). Alle melkeprodusenter ble tildelt produksjonskvote basert på deres historiske melkeleveranser. De første årene var det relativt enkelt å få økt kvoten (med begrunnelser som for eksempel investeringer i nytt fjøs etc.) (Espeli 2002). Reglene ble strammet inn i 1992, og det var fram til 2003 vanskelig for produsenter å få økt produksjonskvote. Fra 2003 ble kvotene gjort delvis omsettbare. Dette systemet gjelder fortsatt. En produsent kan (2013) selge halve kvoten fritt til annen produsent i samme fylke, mens resten inndras av staten til en på forhånd fastsatt pris. Fra 2009 ble det også tillatt å leie ut melkekvoter.

Det var i 2013 ikke tillatt å utvide produksjonen utover følgende maksskranker: 412.000 kg (ca

60 kuer) for enkeltbruk, og 773.000 kg (ca 110 kuer) for samdrifter. I statens tilbud i jordbruksoppkjøret 2014 (som Stortinget med visse endringer sluttet seg til) ble det imidlertid slått fast at maksimumsskranker for samdrifter og enkeltbruk fastsettes til 1.200.000. Det ble videre bestemt «å igangsette en utredning av konsekvensene ved å gjøre produksjonsregionene større, med sikte på å innføre større regioner i jordbruksavtalen 2015».

Alle som her en landbrukseiendom kan starte opp med mjølkeproduksjon. Det skjer ved at man kjøper kvote i omsetningsrunden, eller ved å leie kvote. For gjeitemjølkkvote er det det kun mulig å starte opp med mjølkeproduksjon i kommuner der det finnes gjeitemjølkkvote fra før. (Landbruksdirektoratet 2017)

Hva er en mjølkekvote?

En kvote er en rett til å produsere en viss mengde melk i løpet av en bestemt periode. Det skilles mellom grunnkvote og disponibel kvote.

Grunnkvote

Grunnkvoten er den kvota som er tildelt og kjøpt til eiendommen. Grunnkvoten tilhører landbrukseiendommen og det er den som eier eiendommen som har råderett over kvoten. Hvis man skulle eie flere landbrukseiendommer, kan eieren flytte grunnkvoter mellom disse så lenge eiendommene ligger i samme kvoteregion.

Størrelsen på grunnkvoten kan endres ved at forholdstallet for grunnkvote endres. Forholdstallet blir fastsatt hvert kvoteår av Landbruks og matdepartementet. De drøfter med Norges Bondelag og Norsk Bonde og Småbrukerlag. TINE som markedsregulator kommer også med en anbefaling om hva forholdstallet bør bli. Kvoteåret går fra 1.januar – 31.desember.

En kvote blir sletta hvis det ikke leveres melk fra den i løpet av 10 år.

En grunnkvote kan overføres fra gjeitemjølkkvote til kumjølkkvote, men ikke motsatt. Ved en slik endring blir kvota dobbelt. (Landbruksdirektoratet 2017)

Disponibel kvote

Alle foretak som har grunnkvote, vil få utregna en disponibel kvote på grunnlag av mjølkeproduksjonen på landbrukseiendommen. Disponibel kvote er den kvota som maksimalt kan leveres uten å få overproduksjonsavgift. Disponibelkvote kan ikke overstige 900 000 liter. (Landbruksdirektoratet 2017)

Produksjonsregion

Produksjonsregionene setter en geografisk ramme for hvor en kvote kan flyttes. Kjøp, salg eller leie av kvote kan bare gjøres innenfor den produksjonsregionen kvoten tilhører.

Produksjonsregionene er med på å sikre et landbruk i hele landet.

I jordbruksoppgjøret 2017 ble det vedtatt å redusere fra 18 til 14 produksjonsregioner for kumelk

	Produksjonsregion
1	Oslo, Akershus
2	Østfold, Vestfold
3	Hedmark
4	Oppland
5	Buskerud
6	Telemark
7	Aust-Agder, Vest-Agder
8	Rogaland
9	Hordaland, Sogn og Fjordane
10	Møre og Romsdal
11	Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag
12	Nordland
13	Troms
14	Finnmark

For geitemjølkk finnes det to produksjonregioner, Nord- Norge og Sør-Norge.
(Landbruksdirektoratet 2017)

Produksjonstak

Produksjonstaket setter en øvre grense for hvor stor en disponibel kvote kan bli.

Produksjonstaket gjelder både for et foretak og for hver enkelt landbrukseiendom. Tidligere var det er produksjonstak på 412 000 liter for enkeltpersonsforetak og 733 000 for samdrifter. Men fra 1.januar 2015 er produksjonstaket heva til til 900 000 for alle. (Landbruksdirektoratet 2017)

Overproduksjonsavgift

Ved leveranse utover disponibel kvote illegges det en overproduksjonsavgift på 4,80 kr per liter mjølk. Det er ikke tillat å levere mjølk på kvote til naboer o.l. (Landbruksdirektoratet 2017)

Salg av melkekvoter ku

Mjølkeprodusenter kan selge 80 % av kvota si fritt. Mens 20 % av kvoten skal selges til staten, denne får bonden betalt 2.50 +mva kr per liter. Resten av kvota selges fritt innenfor de 14 kvoteregionene.

Salg av melkekvoter geit.

I jordbruksoppgjøret 2017 ble det vedtatt en egen oppkjøpsordning for mjølkekvoter på geit. Dette for å bedre balansen for geitemjølkk. Oppkjøpsordninga betyr at for omsetningsrunden 2017 og 2018 blir prisen økt fra dagens 2.50 kr per liter, til 12 kr per liter for den delen av grunnkvoten som blir solgt til staten, noe som må være minimum 20 %.

For enkelte produsenter som ligger utafor dagens satningsområde for geitemjølkk er prisen øke til 15 kr per liter, med forbehold om at hele kvota blir solgt til staten. Disse områdene innebefatter Leksvik, Namsskogan, Røyrvik og ÅS. (Landbruksdirektoratet 2017)

Historiske priser kvote

AR	Utleie 2014		Solgt 2014		Utleie 2015			Solgt i 2015			
FYLKE/REGION	Utleie mengde	Snittpris	Solgt mengde	Snittpris	Ledige kvoter	Utleie mengde	Snittpris	Selgere	Høyeste bud	Solgt mengde	Snittpris
FINNMARK									8,00		
TROMS					1	40 000	0,40		4,00		
NORDLAND			148 939	5,40				1	6,00	95 173	6,00
NORD-TRØNDELAG	203 531	0,65	365 175	6,55		140 671	0,96		11,45	331 260	9,15
SØR-TRØNDELAG	506 988	0,33	720 977	3,50	1	391 196	0,55		7,15	409 701	7,05
HEDMARK	10 211	0,55	50 650	6,00		25 000	0,70		8,00		
OPPLAND	152 469	0,63	89 821	6,65		205 442	0,69		8,60	548 719	8,50
MØRE OG ROMSDAL	193 090	0,36				179 726	0,59	1	7,50		
SOGN OG FJORDANE			239 232	5,85		121 112	0,50		8,00	115 681	8,05
HORDALAND			85 078	2,65	1	137 420	0,30		3,50	58 400	3,50
BUSKERUD					1				4,00		
TELEMARK								1	4,50		
AUST-AGDER											
VEST-ADGER									6,00		
ROGALAND	32 971	0,60	68 672	5,00		153 231	0,85		8,70		
VESTFOLD									6,00	15 146	6,00
ØSTFOLD									7,00		
OSLO/AKERSHUS									4,00	48 000	4,50
SUM HELE LANDET	1 099 260	0,52	1 858 514	5,07		1 403 798	0,62			1 622 080	6,60

Kilde: <http://melkekvoter.no/landsoversikt/>

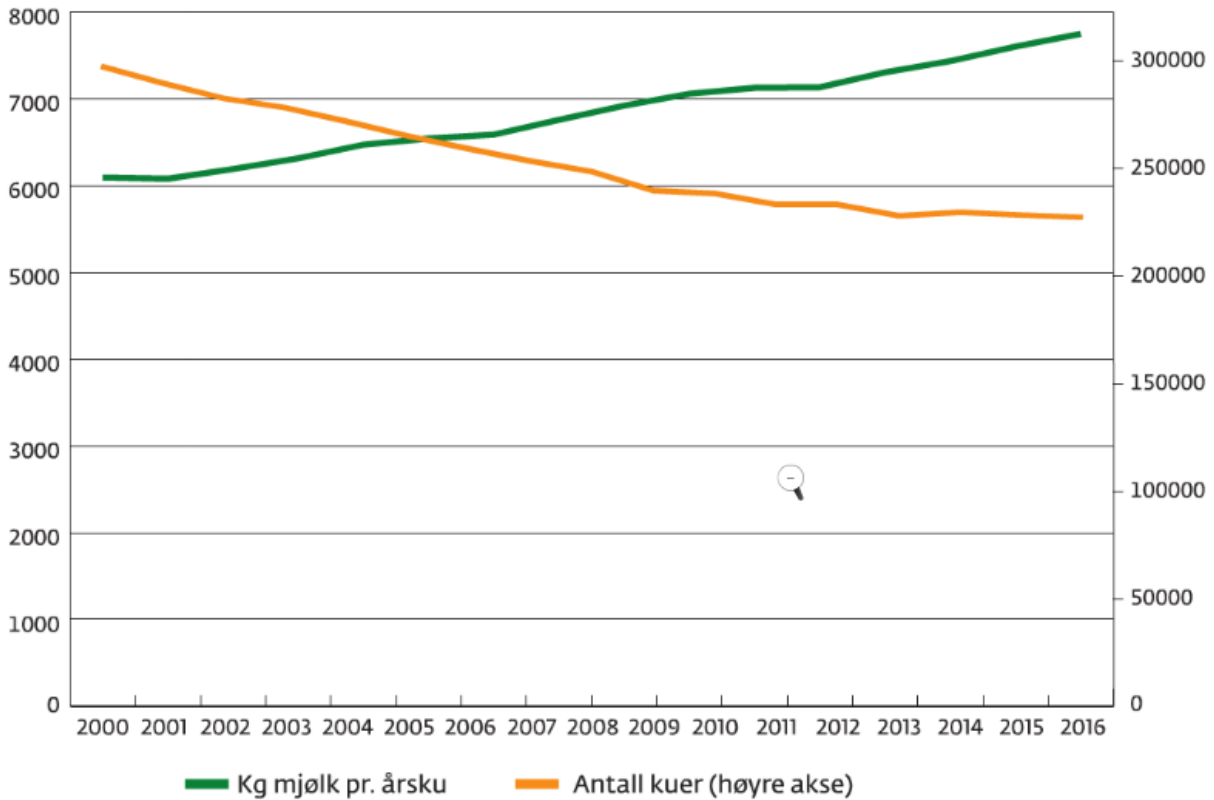
	2016				2017			
FYLKE/REGION	Selgere	Høyeste bud	Solgt mengde	Snittpris	Selgere	Høyeste bud	Solgt mengde	Snittpris
FINNMARK						8,00		
TROMS						8,50		
NORDLAND			109 046	8,10		11,00		
NORD-TRØNDELAG			636 048	12,35		15,80	384 283	14,60
SØR-TRØNDELAG			1 003 811	9,80		15,50	1 045 419	14,00
HEDMARK						11,00		
OPPLAND			139 441	9,85		12,00	22 256	12,20
MØRE OG ROMSDAL			446 746	9,85		13,01	73 986	10,90
SOGN OG FJORDANE					1	10,50		
HORDALAND					1	11,00	24 751	10,50
BUSKERUD						4,00		
TELEMARK						6,00		
AUST-AGDER						8,00		
VEST-ADGER						10,00		
ROGALAND			303 769	9,70	1	15,00		
VESTFOLD						5,00		
ØSTFOLD						8,00		
OSLO/AKERSHUS			76 193	5,00		8,00		
SUM HELE LANDET			2 928 076	9,25			1 550 677	12,44

Kilde: <http://melkekvoter.no/landsoversikt/>

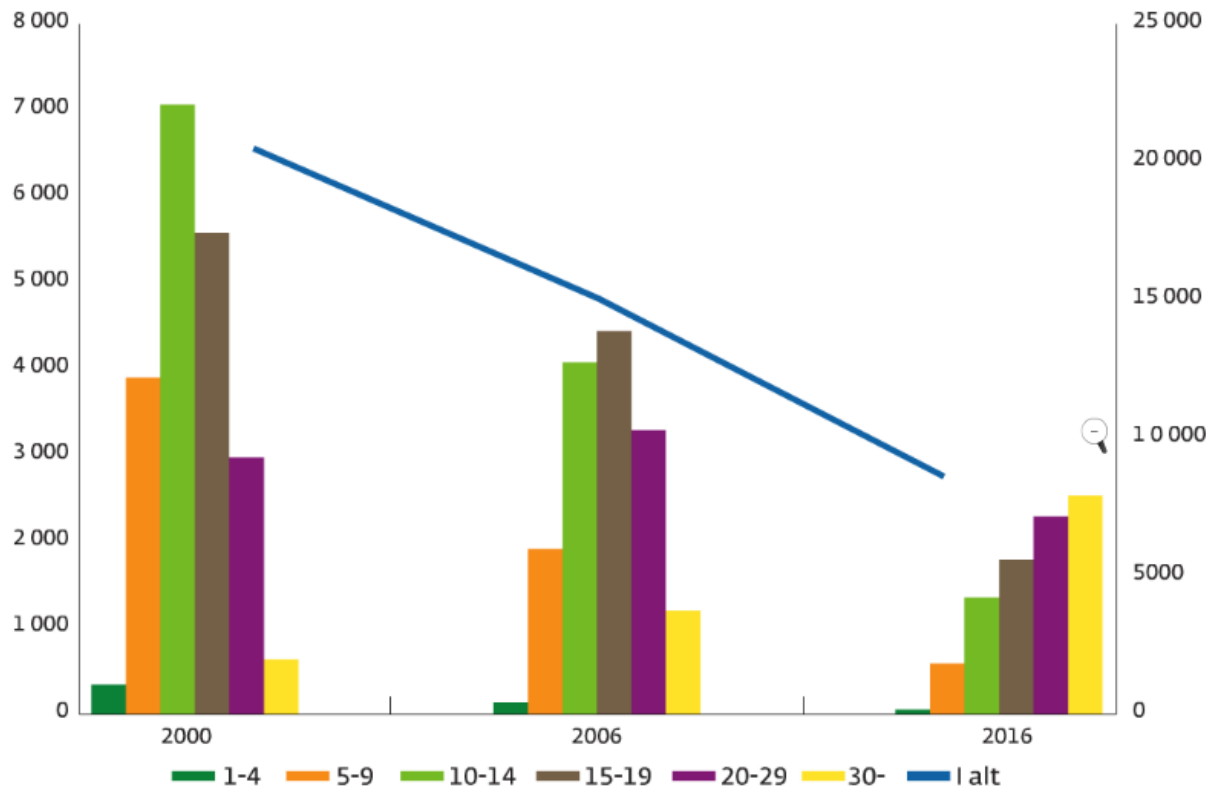
Kvoteleie

	2016				2017			
FYLKE/REGION	Ledige kvoter	Høyeste bud	Utleid mengde	Snittpris	Ledige kvoter	Høyeste bud	Utleid mengde	Snittpris
FINNMARK						0,30		
TROMS						0,46		
NORDLAND						0,80	125 000	0,90
NORD-TRØNDELAG			389 542	1,34		1,45	405 151	1,50
SØR-TRØNDELAG			273 556	0,82		1,50	654 678	1,45
HEDMARK			125 668	1,00		1,20		
OPPLAND			294 734	0,98		1,10	299 204	1,25
MØRE OG ROMSDAL			254 899	0,75		1,02	220 704	1,05
SOGN OG FJORDANE			261 321	0,60		1,00	75 000	0,65
HORDALAND			155 220	0,47		0,76	258 285	0,75
BUSKERUD			75 711	0,30	1	0,50		
TELEMARK						1,00		
AUST-AGDER						0,80		
VEST-ADGER						0,55		
ROGALAND			26 834	1,12		1,50		
VESTFOLD						0,40		
ØSTFOLD						0,80		
OSLO/AKERSHUS						0,50		
SUM HELE LANDET			1 857 490	0,83			2 038 022	1,08

Kilde: <http://melkekvoter.no/landsoversikt/>

Avdråttan per ku øker, mens antall melkekuer faller. Allikevel opprettholdes produsert volum som følge av at avdråttåen øker i takt med at antall melkekyr faller. (Kilde: agri analyse, landbruksbarometet.)

Antall jordbruksbedrifter med melkekyr på høyre akse, antall bruk fordelt på størrelse målt i gjennomsnittlig antall kuer per bruk.

Antall melkekuer er omtrent halvvert siden 2000. Det er under 50 bruk igjen med færre enn 5 mjølkekuer i snitt i fjøset.

Kilde: Agri Analyse, Landbruksdirektorat.

Antall husdyr per fylke, telledato 01.01.2017

	Mjølkekyr	Ammekyr	Vinterføra sauer (i 1000)	Mjølkegeiter	Slaktesvin (i 1000)	Slaktekyllinger (i 1000)
Østfold	4 845	2 595	8	-	113	11 766
Akershus og Oslo	4 186	3 392	13	-	61	1 594
Hedmark	13 098	9 654	58	1 436	215	12 754
Oppland	26 529	12 613	127	3 650	112	671
Buskerud	4 610	5 307	50	1 756	15	478
Vestfold	2 436	3 027	7	-	115	1 856
Telemark	2 088	2 923	25	1 897	23	207
Aust-Agder	1 960	1 753	16	-	11	20
Vest-Agder	5 204	3 110	28	-	14	444
Rogaland	39 532	10 469	234	1 476	465	17 593
Hordaland	11 159	2 622	112	2 458	31	176
Sogn og Fjordane	15 954	1 874	94	5 798	25	-
Møre og Romsdal	21 182	3 673	68	4 575	34	0
Sør-Trøndelag	22 434	4 641	77	-	31	6 828
Nord-Trøndelag	24 703	8 528	47	335	238	11 128
Nordland	15 204	5 168	99	3 226	93	-
Troms	4 542	961	53	7 834	11	-
Finnmark	2 775	79	12	-	1	-
Hele landet	222 441	82 389	1 129	-	1 608	65 514

Virkninga av kanaliseringspolitikken viser at det kraftforbaserte husdyrholdet har lagt seg til Østfold, Vestfold, Hedmark, Rogaland og Trøndelag.

Kilde Agri Analyse, Landbruksbarometet.

Prisutjevning

Formålet med prisutjevning er at melkeprodusentene skal få samme pris for melken de leverer uavhengig av geografisk lokalisering og anvendelse på meieriet. Dette skal legge til rette for at målprisen på melk kan oppnås. Herunder er det viktig at meieriene som er med konkurrerer på samme vilkår.

Enkelte melkeanvendelser får i denne ordningen avgifter, deriblant drikkemelk, imens eksempelvis modnet ost og tørrmelk får tilskudd. Det gis også tilskudd til innfrakt av melk til produsent, samt om en distribuerer til Nord-Norge og til skolemilk. Enkelte tilskudd gis også til meieriselskap som står utenfor Tine SA. Dette er en selvfinansierende ordning, avgiftene finansierer tilskuddene.

Alle meieriselskap som anvender mere enn 200 000 liter melk i produksjonen av flytende melkeprodukter, eller 500 000 liter til faste melkeprodukter, skal være med i denne ordningen.

De som per 01.01.2016 er med i ordningen, er Tine SA, Synnøve Finden AS, Q-meieriene, Normilk AS, Rørosmeieriet AS, Mondelez Europe Procurement – norsk filial, Lillehammer Ysteri AS og Cheese Co AS.

Prisutjevningsordningen for melk er tredelt:

1. Utjevning mellom hovedmelkeanvendelser.

En fordeler melkeproduktene i 15 prisgrupper, grunnlaget for dette er hvilket av syv produktgrupper produktet tilhører og hvilket av tre markeder produktet selges i.

<i>Markeder:</i>	<i>Produktgrupper:</i>						
	<i>Sure smaks- tilsatte flytende melkeprod.</i>	<i>Ikke smaks- tilsatte flytende melkeprod.</i>	<i>Søte smaks- tilsatte flytende melkeprod.</i>	<i>Ferske oster unntatt mysoster</i>	<i>Modnede oster og mysoster</i>	<i>Geitemelks- produkter</i>	<i>Tørmelk og kasein</i>
<i>Dagligvare:</i> Marked for innenlands og utenlands salg av melkeprodukter til detaljister, grossister, storhusholdningskunder, skoler, institusjoner og lignende, med unntak av salg som omfattes av merkevareeksportmarkedet.	Prisgruppe 1	Prisgruppe 2	Prisgruppe 3	Prisgruppe 4	Prisgruppe 5	Prisgruppe 6	Prisgruppe 7
<i>Industri:</i> Marked for innenlands og utenlands salg av melkeprodukter til foredlingsindustri for bruk til fremstilling av annen viderefordlet vare, eller <i>Reguleringseksport:</i> Marked for eksport av melkeprodukter i den hensikt å regulere det innenlandske markedet.	Prisgruppe 8			Prisgruppe 9	Prisgruppe 10	Prisgruppe 11	
<i>C. Merkevareeksport:</i> Marked for eksportsalg av melkeprodukter under et norsk varemerke der utførselen foretas uten andre tilskudd enn det som følger av denne forskriften.	Prisgruppe 13 ¹	Prisgruppe 14 ¹	Prisgruppe 15 ¹	Prisgruppe 12			

¹ Melkeprodukter i denne prisgruppen innplasseres i samme gruppe som ved salg til dagligvaremarkedet.

Hver av disse prisgruppene har en sats, det er enten avgift eller tilskudd. Disse blir fastsatt av Landbruksdirektoratet i en egen forskrift for hver enkelt prisgruppe. Disse satsene fastsettes for ett år om gangen, de trer i kraft fra 1.juli. De produsentene som leverer direkte til meieriselskap utenom Tine SA, får redusert avgift eller økt tilskudd. Satsen for dette er også fastsatt av Landbruksdirektoratet. Alle meieriselskapene uten Tine SA får også en korrigering for prisgruppene 1-6 og 8-11, dette innebærer at avgiftene reduseres eller tilskuddet økes med 27 ører per liter.

Biproduktutjevning

De biproduktene vi har er produksjonsfløte, myse og kjernemelk. Det er disse vi benytter i produksjonen av kremfløte, smørprodukter, mysoster og melkeprodukter med kjernemelk. I prisutjevningsordningen er det 6 ulike biproduktgrupper.

Slik som det er med melkeanvendelsen blir avgifter og tilskudd for biproduktgruppene også her fastsatt i den nevnte forskriften. Eksempelvis er det tilskudd for fløte som er anvendt til smør, iskremblandinger og tørrmelksprodukter. Fløte anvendt til kremfløteprodukter og myse til mysoster er det avgift på.

Geografiutjevning

Formålet med dette er at alle bønder skal få samme pris for produktene sine uavhengig av hvor produksjonen er lokalisert.

Der meieriselskapene henter melken hos egne melkeprodusenter kan de kreve et innfrakttillegg, som gis per liter innveid melk. Hver kommune har sin egen sats. Tanken bak er at en skal få jevnet ut ulikhetene i transportkostnadene fra produsent til meieri.

I Nord-Norge får de melkeselskapene som distribuerer melkeprodukter i prisgruppe 2 og biproduktgruppe 1, som selv bærer transportkostnadene, et tillegg per liter distribuert melkeprodukt. Satsene er det Landbruksdirektoratet som fastsetter.

Også de selskapene som produserer og selger melkeprodukter i prisgruppe 2 til barnehager til og med videregående skoler får etter egne satser et tillegg per liter distribuert melkeprodukt.

De meieriselskapene som ikke ligger under Tine SA sin innflytelse, og i tillegg har vesentlig høyere distribusjonskostnader enn Tine SA, kan for dette få et tillegg på inntil 50 øre/liter for melkeprodukter i prisgruppe 2 og biproduktgruppe 1. Tillegget er avgrenset til 100 mill. Liter per selskap.

I denne ordningen må deltakerne hver måned levere inn en rapport med oversikt over salg av de ulike produktene, justert for lagerendringer, som viser en beregning over produksjonen for hvert produkt.

En anvender omregningsfaktorer for å foreta en beregning av hvor mye råvare (melk, fløte, myse, kjernemelk) som går inn i produksjonen. De avregnes med avgifter og tilskudd for hver måned.

Dette er basert på hvor mye råvare som er brukt i forskjellige pris- og biproduktgrupper. Omregningsfaktorene blir fastsatt av Landbruksdirektoratet. En bruker for disse normtall for fett- og tørrstoffinnhold for råvarene som inngår. Det er også lagt til grunn at det vil forekomme en del svinn ved produksjon og salg av produktet og en har da egne normtall for dette.

Markedsregulering av melk

"Markedsreguleringen av jordbruksråvarer skal sikre en stabil forsyning av varer i alle markeder til en tilnærmet lik pris. Den skal også sikre produsentene stabil avsetning og stabile priser i tråd med jordbruksavtalens bestemmelser." (Landbruksdirektoratet)

Det er Tine SA som er markedsregulator i melkesektoren. Markedsregulatoren er det utøvende organet i markedsreguleringen. De foreslår og gjennomfører reguleringstiltak. Regulatoren blir kompensert for kostnader i forbindelse med gjennomføringen av tiltakene.

Regulatoren er pliktig å ta i mot melk fra alle produsentene og smør fra de uavhengige selskapene. Markedsregulator har forsyningsplikt for å sikre alle meieriselskaper som deltar i prisutjevningsordningen for melk tilgang på råvarer til nærmere spesifiserte vilkår. Til produksjon av flytende melkeprodukter har markedsregulator forsyningsplikt til uavhengige meieriselskaper begrenset oppad til i utgangspunktet 15 mill. liter melk pr. anlegg. For forsyninger utover dette, stilles krav om leveranser fra egne leverandører. Det er markedsreguleringsforskriften som regulerer all markedsregulering.

Markedsregulator har i tillegg informasjonsplikt som skal sikre at alle markedsaktører har lik tilgang på informasjon om aktiviteter markedsregulator utfører i kraft av reguleringsansvaret.

Det er omsetningsavgifta som finansierer markedsregulatoren.

Markedsregulering av kjøtt

Markedsreguleringen er sett sammen av avsettingstiltak, faglige tiltak og opplysningsvirksomhet. Avsettingstiltak blir sett nytta for å sikre et balansert marked som er i tråd med gjeldende jordbrukspolitik. De faglige tiltakene og opplysningsvirksomheten er mer forebyggende tiltak. Det er omsetningsrådet som administrerer disse tiltakene.

Markedsregulatoren har mottakspålt på alt av kjøtt og egg fra produsentene. Markedsregulatoren har også forsyningspålt til alle aktørene som selger kjøtt og egg på markedet. I kjøttsektoren er det Nortura SA som er det «utøvende» organet som treffer tiltak for å regulere markedet. Det er i hovedsak kjøtt fra storfe, sau/lam og svin Nortura regulerer. Reguleringstiltakene blir også her finansiert gjennom omsetningsavgiften som bøndene betaler når de leverer dyra til slakt.

Avsetningstiltak

Siden Nortura både har mottaks og forsyningspålt må de ha ulike muligheter for både lagring og omsetning av kjøttet. På den måten har de mulighet til å regulere markedet ved å kunne justere mengden kjøtt som faktisk er ute på markedet. Under er det listet opp et par ulike tiltak Nortura benytter seg av:

- 1.Fordeling innenlands ferskvare.
- 2.Innfrysing og fryselaoring av kjøtt
- 3.Innanlands leveranse med mulighet for frysefradrag av fryselaoret helt slakt
- 4.Leveranse av kjøtt til norske transittlagre, skip i utenriksfart, oljeplattformer og Svalbard (ikke i bruk)
5. Eksportlevering av svinekjøtt.

Faglige tiltak og opplysningsvirksomhet

De faglige tiltakene blir gjerne rettet mot produsentene og opplysningsvirksomheten mot forbrukerne.

Det blir gitt tilskudd til kvalitets- og avlsarbeid i regi av avlsorganisasjonene og andre, òg til Animalia. Animalia er et av Norges ledende fag- og utviklingsmiljø innen kjøttproduksjon, de jobber i hele verdikjeden, helt fra avl og dyrehelse, via dyretransport og slakting til skjæring til foredling og prosess.

Opplysningskontoret for egg og kjøtt mottar midler gjennom opplysningsvirksomheten til markedsregulatoren. OEK driver forbrukerrettet, merkenøytral opplysnings- og informasjonsvirksomhet om egg og kjøtt. Dette blir i sin helhet finansiert av midler fra omsetningsavgifta. Matmerk mottar også midler gjennom denne ordningen.

Fremtiden

Hva skjer om kvoteordningem blir avviklet?

Man vil få mjølkeproduksjon i det som vi i dag kjenner som kornområdene. Det vil da bli overskudd av mjølk, noe som vil føre til et kraftig prisfall. Dette så man da EU fjernet kvoteordningene for melk og skulle ha fri flyt av varer. I høykostland som Sverige og Danmark tjener de knapt nok penger, og det har vært mange konkurser. Der målet om å bli så stor at du klarer å produsere mye mjølk billig, har gjort at bøndene har gått konkurs. Banker eier gårdene og bøndene har igjen blitt leilendinger på eget bruk.

Ved kvoteavvikling vil vi få gjengroing i distriktene, da de ikke klarer å levere til samme pris som de beste områdene på Østlandet. Når bøndene blir store nok, vil små og ukurante teiger bli nedprioritert og gjengroing vil da bli et stort problem. Bøndene prioriterer selvsagt teiger som er lettdrevne og som lett gir avkastning, fremfor bløte myrhull og steinete fjellknauser. Når da driftene på de mindre gardene i distriktene legges ned, vil dette ha en stor innvirkning på lokalmiljøet. Hver enkelt bonde genererer mange arbeidsplasser utenom sin egen indirekte i form av tilleggsnæring og lignende. Disse vil da bli tvunget til å legge ned sine bedrifter og flytte inn til byen som resten av bøndene.

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/produksjon-og-marked/melk/prisutjevning/satser/prisutjevningsordningen-for-melk-satser-gjeldende-fra-01.07.2017>

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/produksjon-og-marked/kjott-og-egg/markedsregulering#marknadsregulering-av-egg>

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/produksjon-og-marked/melk/markedsregulering>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2004-01-16-5>

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-04-01-611>

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/statistikk/utvikling/husdyrkonsesjon>

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/produksjon-og-marked/melk/melkekvoter>

(S. Rysstad) - Sigurd Rysstad Forelesningsnotat, revidert 16.12 2016, s. 1-12.

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/produksjon-og-marked/melk/prisutjevning#avtale-slf-tine>